

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044)251-62-62, факс (044)520-03-25

E-mail: slg@amcu.gov.ua

Web: [http:// www.amc.gov.ua](http://www.amc.gov.ua)

Код ЄДРПОУ 00032767

02.08.2018 № 128-29/02-9886

На № _____ від _____

Міністерство енергетики та
вугільної промисловості України

Національна комісія, що здійснює
державне регулювання у сфері
енергетики та комунальних
послуг

Кабінет Міністрів України

Щодо здійснення заходів
спрямованих на запровадження
біржової торгівлі електроенергією

Законом України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) передбачено, що з липня 2019 року торгівля електроенергією в Україні має відбуватися на ринкових засадах. При цьому відповідно до частини другої статті 3 Закону функціонування ринку електричної енергії має здійснюватися на принципах добросовісної конкуренції, забезпечення балансу між попитом та пропозицією електричної енергії, рівності прав на продаж та купівлю електричної енергії.

На сьогодні ринок генерації електричної енергії є високонцентрованим. Основними суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на цьому ринку, є ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», ТОВ «ДТЕК Східенерго», ПАТ «ДТЕК Західенерго» (надалі - Група компаній ДТЕК) та ПрАТ «Укргідроенерго», сукупна частка на ринку яких перевищує 85 %. При цьому частка ДП «НАЕК «Енергоатом» складає 57 відсотків, частка Групи компаній ДТЕК складає понад 25% ринку генерації електричної енергії. Сукупна частка державних компаній (ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Центренерго» та ПрАТ «Укргідроенерго») складає понад 65% на ринку генерації електричної енергії.

Схожа структура ринку ймовірно зберігатиметься і на початку запровадження повномасштабного ринку електроенергії. Такий розподіл часток на ринку створює передумови для монополізації ринку окремими виробниками електроенергії та є підґрунтям для вчинення антиконкурентних узгоджених дій в новій моделі ринку електроенергії, в тому числі шляхом встановлення необґрунтовано завищених цін на електроенергію та/або створення штучного дефіциту та, як наслідок, необґрунтованого зростання цін на електроенергію тощо.

Разом з тим, як свідчать результати проведеного Комітетом дослідження, обсяги споживання електричної енергії складають лише третину від встановленої потужності генеруючих підприємств. Наявний профіцит генеруючих потужностей може бути вагомим передумовою для запровадження жорсткої конкуренції між виробниками електроенергії.

З іншого боку структура потенційних покупців електроенергії також несе ризики в частині можливих порушень законодавства про захист економічної конкуренції. Так, відповідно до Закону **постачальники універсальних послуг** (надалі - ПУП) здійснюватимуть постачання електроенергії побутовим та малим не побутовим споживачам за цінами, що формуються ними відповідно до методики (порядку), затвердженої Регулятором, та включатимуть, зокрема, ціну купівлі електричної енергії на ринку електричної енергії. Згідно із Законом (стаття 63) **постачальники універсальних послуг** не мають права відмовити побутовим та не побутовим споживачам в укладенні договору постачання електроенергії і протягом певного періоду з моменту запровадження повномасштабного ринку електроенергії матимуть ознаки таких, що займають монопольне (домінуюче) становище на ринку.

Крім цього оператори систем розподілу та системи передачі також купуватимуть електроенергію на ринку (на компенсацію власних втрат в мережах), вартість якої включатиметься до тарифів зазначених суб'єктів природних монополій.

За експертними оцінками сукупний обсяг придбаної електроенергії постачальниками універсальних послуг, а також операторами систем розподілу та системи передачі складатиме близько **30 відсотків** від обсягу ринку електроенергії.

При цьому ні постачальники універсальних послуг, ні оператори систем розподілу та системи передачі не матимуть жодних економічних стимулів для придбання електроенергії за найнижчою ціною. І, навіть, навпаки, така структура ринку може спонукати їх до придбання електроенергії за необґрунтовано завищеними цінами, в тому числі і внаслідок вчинення антиконкурентних узгоджених дій з продавцями електроенергії, та відповідно до стрімкого й необґрунтованого зростання цін на електроенергію для населення та інших категорій споживачів.

Відтак сьогодні, в період трансформації ринків електричної енергії та переходу на нову модель ринку, одним із найважливіших завдань, на думку Комітету, є створення таких «правил гри» на ринку, які б усунули підґрунтя для монополізації ринку, дозволили б запровадити реальну конкуренцію, та мінімізували можливості для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції на ринку як з боку виробників, так і з боку постачальників електроенергії.

Враховуючи умови, в яких функціонує ринок генерації електроенергії, та враховуючи кращі Європейські практики, оптимальним механізмом, який дозволив би запровадити конкуренцію на оптовому ринку електроенергії України, є запровадження **біржової торгівлі електроенергією на ринку електричної енергії**.

На думку Комітету, саме біржові торги здатні забезпечити реалізацію принципу функціонування ринку електричної енергії на конкурентних засадах, що передбачений Законом та не допустити можливі порушення законодавства про захист економічної конкуренції, насамперед з боку ДП «НАЕК «Енергоатом», групи ДТЕК, ПУП та інших учасників ринку.

При цьому електронні біржові аукціони повинні бути запроваджені із одночасним дотриманням наступних принципів:

- **єдиний торговий майданчик для усіх продавців/покупців електроенергії;**
мета: максимізація попиту та пропозиції з метою створення сприятливих умов для конкуренції як серед виробників так і серед покупців.
- **організатор торгів повинен бути рівновіддаленим від усіх учасників купівлі-продажу електроенергії;**
мета: незацікавленість організатора торгів дозволить знизити ризики можливого маніпулювання ринком та можливого надання необґрунтованих переваг одним учасникам перед іншими;
- **конфіденційність (знеособлення) учасників торгів, як продавців, так і покупців;**

мета: торги повинні бути «закритими», тобто проводитись по біржовому принципу. Зазначене дозволить мінімізувати ризики антиконкурентної узгодженої поведінки між учасниками.

- **розміщення «подрібнених» лотів задля можливості залучення більшої кількості учасників;**
мета: «дрібні» лоти дозволять залучити якомога більшу кількість потенційних покупців та, як наслідок, підсилити конкуренцію з боку покупців.
- **максимальну інформованість учасників ринків про проведення біржових торгів;**
мета: доступ до торгів усіх зацікавлених учасників (продавців/покупців) задля максимального збалансування попиту та пропозиції.
- **створення умов, за яких організатор торгів як торгова площадка буде незацікавлений у зміні (підвищенні) ціни;**
мета: уникнення можливого маніпулювання ринком з боку організатора торгів;
- **дотримання принципу вільного ціноутворення;**
мета: дотримання ринкових принципів ціноутворення, які, в тому числі, передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії»;
- **торгівля стандартизованими продуктами (база, пік, не пік; доба, декілька діб, тиждень, місяць, квартал, рік)**
мета: організована торгівля стандартизованими продуктами (база, пік, не пік тощо), а також можливість продажу електроенергії не тільки на добу наперед, а й на більш тривалий строк - на декілька днів / тиждень / квартал/ рік наперед) дозволить збалансувати попит і пропозицію на ринку та знизить витрати учасників ринку на хеджування ризиків.

Одним з варіантів організації торгів електроенергією на зазначених принципах, на погляд Комітету, можуть бути біржові аукціони на платформі Оператора ринку. При цьому постачальники електроенергії, як потенційні споживачі, в тому числі ПУПи, а також трейдери та великі споживачі будуть зацікавлені придбавати електроенергію саме на таких організованих торгах, а продавці – відповідно продати якомога більший обсяг виробленої електроенергії. Це, в свою чергу, сприятиме забезпеченню ліквідності ринку електричної енергії, здійснення розрахунків за електроенергію своєчасного та в повному обсязі, підтримання балансу між попитом та пропозицією, а також забезпечить реальну конкуренцію на ринку електроенергії. Як наслідок, виробники електроенергії змушені будуть знижувати ціну на свої продукти з метою забезпечення можливості реалізувати якомога більший обсяг електроенергії, що забезпечуватиме об'єктивні цінові сигнали як для виробників так і споживачів електроенергії.

Відповідно до частини другої статті 6 Закону до основних завдань Регулятора належить розвиток конкуренції та створення передумов для отримання покупцями економічних вигод від ефективного функціонування ринку електричної енергії шляхом сприяння конкуренції на ринку електричної енергії та реалізації дієвих механізмів захисту прав споживачів. Відповідно до частини третьої статті 6 Закону до повноважень Регулятора належить затвердження Правил ринку, Правил ринку на добу наперед та внутрішньодобового ринку. Статтею 19 Закону визначено, що з метою підтримання балансу між попитом і пропозицією на електричну енергію Правила ринку, Правила ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку мають створювати умови для забезпечення об'єктивних цінових сигналів для виробників та споживачів електроенергії.

Відповідно до статті 66 Закону виробники електричної енергії - державні підприємства здійснюють продаж електричної енергії за двосторонніми договорами на електронних аукціонах, порядок проведення яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Враховуючи вищевикладене, з метою запровадження конкуренції на ринку електроенергії та недопущення створення умов для вчинення порушень законодавства про

захист економічної конкуренції, керуючись статтею 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» пропонуємо:

1. Міністерству енергетики та вугільної промисловості України -
  - 1.1. Врахувати викладені пропозиції Комітету при розробці проекту Постанови Кабінету Міністрів України про затвердження порядку проведення електронних аукціонів з продажу електричної енергії на ринку двосторонніх договорів.
  - 1.2. За необхідності ініціювати внесення змін до Закону України «Про ринок електричної енергії» щодо впровадження організованої торгівлі електроенергією та стандартизованими продуктами, які будуть продаватися на ринку двосторонніх договорів, на ринку на добу наперед на більш тривалий строк для всіх учасників ринку незалежно від форми власності.
2. Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг - внести зміни до Постанови НКРЕКП від 14.03.2018 № 307 «Про затвердження Правил ринку» та Постанови НКРЕКП від 14.03.2018 № 308 «Про затвердження Правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку» :
  - 2.1. Передбачивши проведення організованої торгівлі у вигляді електронних біржових аукціонів стандартизованими продуктами (база, пік, не пік тощо), не тільки на добу наперед, а й на більш тривалий строк - на декілька днів/тиждень / квартал/ рік наперед.
  - 2.2. В частині механізму нарахування плати (доходу) Оператора ринку, створивши умови, за яких Оператор ринку як організатор торгів (торгова площадка) буде незацікавлений у зміні (підвищенні) ціни.

Перший заступник Голови Комітету –
державний уповноважений

М.НИЖНИК